

Посівна кампанія під час воєнного стану: державне регулювання

№20, 26 травня 2022

Наталія Іверук,
юрист
EVERLEGAL

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України й початок активних бойових дій мали всі шанси поставити під загрозу посівну кампанію – 2022 та, як наслідок, продовольчу безпеку України. Так, експерти стверджують, що ця посівна кампанія є найважчою, оскільки аграрії стикнулися з низкою проблем: зупинення експорту, блокування логістики, відсутність обігових коштів, перебої з постачанням сільськогосподарської техніки й обладнання, брак кадрів, відсутність палива та добрив тощо. Однак гравці аграрного ринку, будучи у складних умовах, розпочали-таки свою "битву за врожай", адже аграрний тил не менш важливий для країни, а проведення посівної – взагалі одна з її стратегічних цілей.

За інформацією Мінагрополітики, станом на 05.05.2022 прогнозовані площі посіву основних ярих сільськогосподарських культур під урожай 2022 року на контрольованій Україною території становлять 14138,8 тис. га, що на 2777,5 тис. га менше від показника минулого року (16916,3 тис. га). Згідно з оперативними даними структурних підрозділів військових адміністрацій, що забезпечують виконання функцій із питань агропромислового розвитку, сівбу ярих культур розпочали 23 області України, крім Луганської, практично на всій території якої відбуваються бойові дії. У 12 областях сівбу ярих культур ранньої групи повністю завершено.

Таких показників, напевно, складно було б досягти, якби держава на початку проведення посівної кампанії лишилася осторонь. Глава держави, Парламент, Уряд і профільне Міністерство, дбаючи про продовольчу безпеку не лише України, а й інших країн світу (наша держава є експортером сільськогосподарської продукції до понад 190 країн світу, а за окремими позиціями (ячмінь, кукурудза) входить до п'яти найбільших експортерів), ухвалили низку вкрай важливих владних рішень, які максимально спростили умови проведення посівної, про що читайте детальніше в цій статті спеціально для LIGA ZAKON.

Подолання проблеми кадрового голоду

Однією з перших проблем, з якою стикнулися аграрії цієї весни, стала нестача робочих рук для проведення польових робіт. Так, багато громадян України, які

були задіяні в сільському господарстві, одразу після запровадження воєнного стану добровільно вступили (або їх було мобілізовано) до лав Збройних Сил України чи територіальної оборони або зайнялися волонтерством чи взагалі виїхали за кордон.

Через це, зважаючи на ухвалення Кабінетом Міністрів України постанов "Деякі питання бронювання військовозобов'язаних в умовах правового режиму воєнного стану" від 03.03.2022 р. № 194 та "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 березня 2022 р. № 194" від 07.03.2022 р. № 218, а також необхідність своєчасного проведення комплексу весняно-літніх польових робіт, забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства для забезпечення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань і населення, на початку березня Мінагрополітики закликло керівників підприємств, установ та організацій галузей агропромислового виробництва подавати документи на бронювання своїх військовозобов'язаних працівників, за умови, якщо останні працюють за **трудовим договором**.

Отже, станом на кінець квітня 2022 року 225 працівників, які задіяні в сільському господарстві, отримали так звану бронь, тобто відстрочення від призову за мобілізацією. Водночас цю процедуру, на жаль, не застосовували до фермерів-одноосібників або тих, хто працює на умовах цивільно-правового договору.

Пошук обігових коштів

Подаючи списки до Мінагрополітики задля бронювання своїх працівників, аграрії паралельно думали над тим, де взяти гроші на проведення посівної. Адже блокування морських портів, тобто логістики, і зупинення експорту не дали змоги реалізувати минулорічний врожай, а отже, й отримати обігові кошти.

З огляду на це для підтримки аграріїв із метою забезпечення посівної кампанії, активізації підприємницької діяльності під час дії воєнного стану, а також забезпечення доступності кредитування для ширшого кола суб'єктів підприємництва Кабінет Міністрів України за ініціативою Президента вніс низку змін до Державної програми "Доступні кредити 5-7-9 %".

Так, 12.03.2022 Кабінет Міністрів України видав постанову "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723" № 274, а 18.03.2022 – постанову "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і 29" № 312.

Детальніше про зміни до програми "Доступні кредити 5-7-9 %" – в інфографіці:

ПІДТРИМКА ПОСІВНОЇ КАМПАНІЇ – зміни до Програми «Доступні кредити 5-7-9%»*

Основні зміни для підтримки сільськогосподарських товаровиробників

579 доступні кредити

- 1** Програма розширена на середні підприємства з річним доходом до **50 МЛН ЄВРО** **РАНІШЕ 20 МЛН ЄВРО** **ТА** на великі підприємства з річним доходом **>50 МЛН ЄВРО** незалежно від кількості працюючих
- 2** Максимальна сума кредиту для всіх суб'єктів підприємництва (з урахуванням групи пов'язаних компаній) **50 МЛН ГРН** **60 МЛН ГРН**
- 3** Процентна ставка **0%**
- 4** Цілі кредитування: інвестиційний кредит на придбання с/г техніки; кредит на поповнення обігових коштів для придбання насіння, добрив та паливно-мастильних матеріалів
- 5** **6** місяців Строк кредиту
- 6** до **31** травня Термін подачі заявки на участь у програмі
- 7** **80%** від суми кредиту суб'єкта мікро, малого та середнього підприємництва (крім суб'єктів великого підприємництва) Розмір кредитної гарантії

* Постанова КМУ від 12.03.2022 № 274 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723»

ПІДТРИМКА ТА АКТИВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА у період дії воєнного стану –

зміни до Програми «Доступні кредити 5-7-9%»*

579 доступні кредити

- 1** Програма розширена на середні підприємства з річним доходом до **50 МЛН ЄВРО** **РАНІШЕ 20 МЛН ЄВРО** **ТА** на великі підприємства з річним доходом **>50 МЛН ЄВРО** незалежно від кількості працюючих
- 2** Максимальна сума кредиту для всіх суб'єктів підприємництва (з урахуванням групи пов'язаних компаній) **50 МЛН ГРН** **60 МЛН ГРН**
- 3** Процентна ставка **0%** протягом періоду воєнного стану та одного місяця після його припинення; **5%** річних після завершення вказаного вище періоду і до кінця строку кредиту
- 4** Цілі кредитування: інвестиційний кредит на придбання основних засобів; кредит на поповнення обігових коштів для здійснення підприємницької діяльності
- 5** **5** років Інвестиційні кредити; **3** роки Кредити на поповнення обігових коштів
- 6** Термін подачі заявки на участь у програмі у період дії воєнного стану
- 7** **50%** від суми кредиту суб'єкта мікро, малого та середнього підприємництва (крім суб'єктів великого підприємництва) Розмір кредитної гарантії

* Постанова КМУ від 18.03.2022 № 312 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і 29»

Водночас, щойно Кабінет Міністрів України затвердив план підтримки посівної кампанії, за яким держава компенсуватиме відсотки за кредитами на покриття будь-яких витрат, пов'язаних з аграрною діяльністю, що допоможе вітчизняним фермерам отримати кошти на проведення посівної та бути впевненими, що в разі втрати врожаю вони не збанкрутують, українські банки почали приймати заявки за новою держпрограмою пільгового кредитування.

Зауважимо, що, за статистичними даними, ПриватБанк уже надав кредитні кошти 116 агрокомпаніям на загальну суму 320 млн грн, а кількість погоджених банком заявок на кредитування посівної становить майже 400, тобто найближчими днями аграрії отримають пільгових кредитів ще на 1 млрд гривень.

Водночас, як повідомлено на офіційному вебсайті Кабінету Міністрів України, від початку війни позики **від державних банків** на загальну суму 1,1 млрд грн отримали 826 бізнесів. З усіх виданих кредитних коштів за програмою "Доступні кредити 5-7-9 %" 42 % припало саме на аграрний сектор.

Спроби вирішити проблему з паливом

Найгострішою для українських аграріїв проблемою (крім власне російської агресії) фахівці називають забезпечення паливно-мастильними матеріалами, оскільки такі на початку весни стали вкрай необхідні у великих обсягах як для потреб Збройних Сил України, так і для аграріїв під час проведення посівної кампанії, причому їх перестали імпортувати з РФ та республіки Білорусь.

З огляду на це 17.03.2022 Президент України підписав Закон "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" № 2120-IX (законопроект № 7137-д), яким, зокрема, було запроваджено звільнення від акцизу на пальне та зниження ставки ПДВ з 20 % до 7 % для операцій із постачання на митній території України та ввезення на митну територію України моторних бензинів, важких дистилатів, скрапленого газу, нафти й нафтопродуктів. Цього ж дня Кабінет Міністрів України спростив проходження митних процедур для постачання нафтопродуктів і дозволив введення в обіг бензину та дизельного пального екологічних класів Євро 3 і Євро 4.

Очікували, що це дасть змогу залучити додатковий ресурс пального для потреб сільськогосподарських виробників, "вивести його з тіні", а також зробить пальне доступнішим завдяки зменшенню ціни. Окрім цього, у березні 2022 року українські компанії уклали перші контракти з європейськими постачальниками на закупівлю великих обсягів пального. Однак потреба в часі задля переорієнтації ринку на постачання палива з Європи та необхідність його закупівлі у великих обсягах зумовили вже у квітні його дефіцит. Утім, влада заспокоює, що до кінця травня проблему з паливом буде частково вирішено.

Як повідомляють у Мінагрополітики, проблема з паливом є, однак на посівну кампанію – 2022 жодним чином не вплинула. Окремим регіонам вдалося здійснити посів врожаю завдяки пальному, купленому ще до початку повномасштабної війни в Україні.

А що ще зробила держава?

Окрім сказаного, слід зауважити про такі **важливі владні рішення, ухвалені Парламентом й Урядом задля забезпечення посівної кампанії**:

- 08.03.2022 Мінагрополітики дозволило експлуатацію сільськогосподарських машин (тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, інших сільськогосподарських

машин та їх складових частин вітчизняного й іноземного виробництва) без їх реєстрації на період дії воєнного стану.

- 17.03.2022 Кабінет Міністрів України на період дії воєнного стану в Україні та протягом 90 днів після його припинення або скасування спростив умови перевезення пестицидів й агрохімікатів автомобільним транспортом, а також продовжив строк дії допусків на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням і торгівлею пестицидами й агрохімікатами.

- 19.03.2022 Кабінет Міністрів України видав постанову "Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 153" № 324, якою розширено перелік товарів критичного імпорту. Зокрема, мова йдеться про трактори, сільськогосподарську техніку, вантажівки, сідельні тягачі, обприскувачі (самохідні та причіпні), зрошувальне обладнання, сівалки, ґрунтообробну техніку, цистерни, запчастини, добрива, препарати тощо.

- 24.03.2022 Верховна Рада України з метою збільшення посівних площ ухвалила Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану" № 2145-IX, яким серед іншого закріпила автоматичне поновлення договорів оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту сільськогосподарських земель на один рік без унесення відомостей до реєстру речових прав; заборонила безоплатну приватизацію земельних ділянок на період дії воєнного стану, а також формування нових земельних ділянок (крім тих, які військові адміністрації передають в оренду строком до 1 року). Окрім цього, було спрощено процедуру передання в оренду сільськогосподарських земель державної та комунальної власності, крім тих, що перебувають у постійному користуванні громадян і приватних юридичних осіб, громадських організацій, тощо.

- 24.03.2022 Кабінет Міністрів України видав постанову "Про внесення змін у додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1424" № 353, якою скасував заборону на експорт мінеральних азотних і хімічних добрив та встановив квоту на їх вивезення.

- 24.03.2022 Кабінет Міністрів України видав постанову "Про внесення змін у додаток 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1424" № 352, виключивши з переліку товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню, кукурудзу та соняшникову олію.

Очікується, що це полегшить експорт зазначених вище товарів, оскільки останній істотно скоротився через повномасштабне військове вторгнення окупантів на територію України та блокування агресором українських портів у Миколаєві, Маріуполі, Бердянську й Одеській області, через які експортували 95-98 % зернових. Водночас необхідність скасувати ліцензування експорту кукурудзи та соняшnikової олії обумовлена й тим, що в Україні неможливо зберегти весь урожай без експорту, навіть якщо задіяти всі елеваторні потужності. Ба більше, потреба одержувати ліцензії створювала неабияку

бюрократичну тяганину та труднощі в роботі підприємств, задіяних в агросекторі.

• 01.04.2022 Кабінет Міністрів України видав постанову "Деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур в умовах воєнного стану" № 398, якою спростив на період дії воєнного стану та 90 днів після його припинення або скасування вимоги до імпорту та переміщення сільськогосподарської продукції рослинного походження.

Уногу із часом

Крім наведеного, **для координації та визначення потреб аграріїв, а також успішного проведення посівної кампанії – 2022 створено спеціальні онлайн-ресурси:**

- під егідою Мінагрополітики у співпраці з Державною службою надзвичайних ситуацій і Збройними Силами України компанія "Feodal" запустила сервіс <https://military.feodal.online/users/login/?next=/dashboard/>, спрямований на допомогу фермерам, чиї поля постраждали внаслідок воєнних дій;
- створено аграрну платформу Мінагрополітики зі збору актуальних потреб аграріїв, які не встигли в повному обсязі закупити добрива чи засоби захисту рослин (фунгіциди, гербіциди, інсектициди тощо). Ці підприємці в режимі реального часу могли подати до профільного Міністерства інформацію про фактичний стан підготовки до посівної та повідомити про дефіцит, який виник, після чого представники Мінагрополітики контактували з кожним аграрієм щодо подальших дій;
- запущено онлайн-платформу для покращення логістичних маршрутів аграріїв в умовах воєнного стану;
- створено телеграм-канал для поліпшення оперативної комунікації представників Мінагрополітики з фермерами.

Зважаючи на все наведене вище, як бачимо, державі вдалося максимально швидко адаптуватися, прийняти виклик часу і створити алгоритм для підтримання аграрного сектору під час посівної кампанії в умовах війни. Звісно, аграрний бізнес має вистояти в цей непростий для нашої держави період, оскільки має неабиякий потенціал і ресурс, який держава, зокрема, зможе використати для відновлення економіки.

© ТОВ "ІАЦ "ЛІГА", ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2022

У разі цитування або іншого використання матеріалів, розміщених у цьому продукті ЛІГА:ЗАКОН, посилання на ЛІГА:ЗАКОН обов'язкове. Повне або часткове відтворення чи тиражування будь-яким способом цих матеріалів без письмового дозволу ТОВ "ЛІГА ЗАКОН" заборонено.

© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА", 2022
© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2022